

Èmí Àsọtẹ̀lẹ̀: Igbe Àárín Òru

Àwọn Tábilì Méjì ti Hábakúkù

Jeff Pippenger

2012-10-13

Òrò Ìtúmò Kedere Kan

Láìpé yí a bèrè sí í pèsè àtẹ̀jáde òrò Habakkuk's Two Tables kí a lè túmò ọ sí oríṣiríṣi èdè tí a sojú fún lórí ojúlé wa. Ìṣẹ̀ yíyí ifihàn tí a so ní ẹnu padà sí ifihàn tí a ko sílẹ̀ jẹ̀ ịṣẹ̀ tí ó pò gan-an ju bí a ẹ̀ lè rò lo bí ẹni kò bá mọ̀ gbogbo àwọn ipele tí a gbódò kojá láti so ifihàn tí a so ní ẹnu di ifihàn tí a ko sílẹ̀, pẹ̀lú àwọn ịṣòro pàtàkì tí ó jẹ̀ dandan nínú túmò ohun èlò náà ní ikeyin sí oríṣiríṣi èdè lórí ojúlé náà. A ẹ̀ṣẹ̀ bèrè ịṣẹ̀ àtúnṣe ẹ̀dà wa lórí àkókò nínú àwọn ifihàn méeédógbon [95], mo sì Ẹ̀wárá ipele mírán tí a gbódò tún kojá pẹ̀lú. Ó ní í ẹ̀ pẹ̀lú idàgbàsókè ilosíwájú ihin-ịṣẹ̀ yí láti ọdún 1989 tí tí dé itàn wa lówólówó.

Nínú àwọn ifihàn ní nkan bí ọdún méeédógún ẹ̀yìn, àwọn òtító kan wà tí imòye nípa wọn ẹ̀ wà ní ipò ikókò rẹ̀. Àkókò nínú àwọn òtító wònyí tí mo gbódò Ẹ̀láyé ni ibòwòlẹ̀ àngẹ̀lì kejì nínú itàn àwọn Millerite. Ní àkókò náà mo lóye pé àngẹ̀lì kejì dé nígbà tí àwọn ijo Pùròtẹ̀sítántì bèrè sí í tí ilẹ̀kùn wọn pa sí ifihàn Miller nípa iranṣe àngẹ̀lì kin-in-ní, ní ibámu pẹ̀lú iparí ọdún 1843. William Miller Ẹ̀ṣẹ̀ lórí ịṣíró àkókò kan tí ó gbà pé ó fi hàn pé àwọn ọdún 1843 bèrè ní March 22, 1843, wón sì parí ní March 22, 1844. Ó ti rò pé àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ mẹ̀ta tí a fi sí orí àwọn àwòrán mímọ̀ méjì ní ikeyin yóò parí ní ọdún 1843, ó sì gbà pé ọdún náà parí ní March 22, 1844. Ó ẹ̀ Ẹ̀ṣẹ̀ ní ojú méjì.

Àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ mẹ̀ta náà—tí ojú 1335 nínú Dániẹ̀lì orí kejilá, tí ọdún 2520 tí “àkókò méje” nínú Léfítíkù orí kerindínlógbon, àti tí ojú 2300 nínú Dániẹ̀lì orí kejọ—ni Miller lóye pé wón parí ní oṣù Kẹ̀ta ọdún 1844. Lẹ̀yìn náà, Olúwa tọ̀ Samuẹ̀lì Snow sọ̀nà kì í ẹ̀ láti lóye nikan pé àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ náà kò parí ní 1843, bí kò ẹ̀ ní 1844; Ẹ̀gbón Snow pẹ̀lú bèrè sí í lo ịṣíró àkókò tí àwọn Karaiti, ẹ̀yí tí kì í ẹ̀ ilàna ịṣíró àkókò tí Miller tí n ló. Miller tí n ló ịṣíró àkókò tí àwọn Rábi/ti ó dá lórí idógba ọ̀sán àti òru, ẹ̀yí tí ó fi ọdún kalẹ̀ lórí ibèrẹ̀ orísun omi sí ibèrẹ̀ orísun omi.

Nígbà tí a n gbé Àwọn Tábilì Méjì ti Hábakúkù kalẹ̀, a kò tì lóye òtító itàn yí, a sì n lo irírí Miller láti fi samisi Oṣù Kẹ̀ta ojú 22, 1844 gégé bí ibòwòlẹ̀ kejì àti ibèrẹ̀ àkókò idádúró. Mo lóye, mo sì ẹ̀ ní lóye pé ibòwòlẹ̀ angẹ̀lì náà bá igbà tí àwọn Pùròtẹ̀sítántì ko ihinrere Miller tí angẹ̀lì àkókò sílẹ̀ mu, ipínrò tí ó sì tẹ̀lẹ̀ e ni itókasi mi.

“Ní oṣù kẹ̀fà, ọdún 1842, Ọ̀gbẹ̀ni Miller ẹ̀ ikẹ̀kọ̀ Ẹ̀soyẹ̀ rẹ̀ kejì ní ijo Casco Street ní Portland. Mo ka a sí ànfaàní nílá láti lo sí àwọn Ẹ̀soyẹ̀ wònyí; nítorí mo tí Ẹ̀bú sínú irẹ̀wẹ̀si, mi ò sì ní imòlára pé mo tí múra tán láti padé Olùgbàlá mi. Ikẹ̀kọ̀ kejì yí fa irúkèrùdò púpọ̀ síi nínú ilú ju ẹ̀yí àkókò lo. Pẹ̀lú àwọn àika diẹ̀, àwọn ẹ̀ka ijo onírúurú pa ilẹ̀kùn àwọn Ẹ̀soyẹ̀ wọn mólẹ̀ sí Ọ̀gbẹ̀ni Miller. Ọ̀pọ̀ Ẹ̀soyẹ̀ láti orí pẹ̀pẹ̀ onírúurú wá láti sí àwọn Ẹ̀ṣẹ̀ igbónáfẹ̀fẹ̀ tí wón fi kàn án sí olùsòrò náà lójú; Ẹ̀gbón ọ̀pọ̀ ẹ̀niyàn tí n feti sílẹ̀ pẹ̀lú àniyàn lo sí àwọn ipadé rẹ̀, ọ̀pọ̀ sì ní kò lè wọ ilé náà. Àwọn ijo ẹ̀niyàn náà dakẹ̀ jù lo, wón sì feti sílẹ̀ pẹ̀lú àkiyèsí.” Life Sketches, 27.

Mo lóye pé pípa àwọn ilẹ̀kùn sí ihìn-iṣẹ̀ Miller jẹ̀ àmì ibèrẹ̀ ikòsilẹ̀ àngẹ̀lì àkókò náà, àti ní ibámu pẹ̀lú òye Miller nípa ìṣíró àkókò ti àwọn Rábìni/tó dá lórí idógba ọ̀sán àti ọ̀ru, mo ro pé March 22, 1844 samisi iparí ọ̀dún 1843. Ìfihàn Miller ní Portland ní June ọ̀dún 1842 jẹ̀ àmì ọ̀nà kan ní tòótó tí ó n fí ikòsilẹ̀ onítèsíwájú hàn, èyí tí ó wá parí ní April 18, 1844, sùgbón ní àsikò àwọn ifihàn náà a kò tii mọ̀ ilò Samuel Snow nípa ìṣíró àkókò ti àwọn Karaitè.

Nínú ifihàn àkókò tí a bèrẹ̀ sí í sàtúnṣe ọ̀rọ̀ rẹ̀, mo bèrẹ̀ sí í rí i pé ohun tí a kọ̀ sílẹ̀ ní àkókò yẹn dàbí èni pé ó tako ohun tí a n kónisónà báyii. Ó rí bèè, ó sì tún kí í rí bèè. Ó kàn jẹ̀ itenunmọ̀ lórí dídé onítèsíwájú ti àngẹ̀lì kejì, pẹ̀lú àpẹ̀júwe ìṣipayá onítèsíwájú ti iránsẹ̀ yí, gégé bí ó ti rí pẹ̀lú nínú itàn àwọn Millerite. Àkíyèsí itúmòkúrò yíi yẹ kí ó dáhùn àwọn tí ó ti kọ̀sẹ̀ lórí idánimọ̀ wa ti April 19, 1844 gégé bí irẹ̀wẹ̀sì Millerite àkókò àti ohun tí a ti kòni ní igbà àtijó.

“A fí ihìn àkókò àti èkejì hàn ní ọ̀dún 1843 àti 1844, àti nísinsin yíi a wà lábẹ̀ ikéde ikẹta; sùgbón gbogbo àwọn ihìn mètẹ̀eta náà sì ní láti máa kéde. Ó ẹ̀ pàtàkì gan-an báyii gégé bí ó ti jẹ̀ rí tẹ̀lẹ̀ pé kí a tún wọ̀n sọ̀ fún àwọn tí n wá ọ̀tító. Pẹ̀lú kálàmù àti ohun ni a gbòdò fí tan ikéde náà kalẹ̀, ní fifi ètò wọ̀n hàn, àti ilò àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ tí n mú wa dé sí ihìn àngẹ̀lì kẹta. Kò lè sí ikẹta láisi àkókò àti èkejì. Àwọn ihìn wọ̀nyí ni a gbòdò fí fún ayé nínú àwọn itẹ̀jádé àti nínú àwọn àsoyẹ̀, ní fifi hàn nínú itàn àṣotẹ̀lẹ̀ àwọn ohun tí ó ti ẹ̀lẹ̀ àti àwọn ohun tí yòò ẹ̀lẹ̀.” Selected Messages, iwé 2, 104.

Àwọn Tábilì Méjì ti Hábakúkù 1 nínú 95

Ìṣàfihàn sí Àwọn Tábilì Méjì ti Hábakúkù àti Igbe Àárín Ọ̀ru

Nínú àtòjọ̀ yíi, a máa wo àwọn tábilì méjì Habakuku—Àwọn Sàti 1843 àti 1850—fún àkókò gígùn. A ó bèrẹ̀ nípa fifi Èkún Ọ̀gànjó Alẹ̀ sí ipò rẹ̀. Gégé bí a ti sọ̀, púpọ̀ nínú àwọn ifihàn àkókò yòò jẹ̀ àtúnnyẹ̀wò fún àwọn tí wọ̀n ti mọ̀ iránsẹ̀ yíi, sùgbón níwọ̀n bí a ẹ̀ n pèsè àtòjọ̀ kan tí àwọn èniyàn tuntun sí iránsẹ̀ yíi lè kọ̀ láti inú rẹ̀, a gbòdò ẹ̀tò àwọn imọ̀ ipilẹ̀ kan kalẹ̀ fún wọ̀n. A ó bèrẹ̀ pẹ̀lú Èkún Ọ̀gànjó Alẹ̀, ní dídójú kọ̀ apá kan tí a rí nínú iran àkókò Ellen White. Ẹ̀ jẹ̀ ká ka ipínrọ̀ àkókò nínú Christian Experience and Teachings, ojú-iwé 57.

Kò pé léyìn ikọ́já àkókò ní ọ̀dún 1844 ni a fí fún mi ní iran àkókò mi ní gbangba. Mo n bẹ̀ Mrs. Haines wò ní Portland, Maine, arábinrin olùfẹ̀ nínú Kristi kan, èni tí ọ̀kàn rẹ̀ so mọ̀ tẹ̀mí. Márùn-ún ni wa, gbogbo wa sì jẹ̀ obinrin, a sì wólẹ̀ ní idákẹ̀jẹ̀ ní pepẹ̀ ẹ̀bí. Nígbà tí a n gbàdúrà, agbára Ọ̀lórùn bà lé mi bí kò ẹ̀ rí rí tẹ̀lẹ̀.

Àwọn obinrin márùn-ún wọ̀nyí, tí ọ̀kàn wọ̀n so mọ̀ ti Sister White, kò tako ifihàn kankan ti agbára Ọ̀lórùn. Ní pàtàkì, obinrin ni gbogbo wọ̀n jẹ̀, wọ̀n sì n ọ̀jọ̀ lẹ̀, wọ̀n sì jẹ̀ márùn-ún, èyí tí a lè rí gégé bí àwọn wúndiá ọ̀lọgbón márùn-ún. Èyí kàn jẹ̀ àkíyèsí lásán.

Ó dà bí èni pé imọ̀lẹ̀ yí mi ká, àti pé mo n gòkè lọ̀ sí i, sí i, kúrò lórí ayé. Mo yípadà láti wá àwọn èniyàn Advent nínú ayé, sùgbón mi ò lè rí wọ̀n, nígbà náà ni ohun kan sọ̀ fún mi pé, “Wo lẹ̀ẹ̀kan sí i, kí o sì wo sókè diẹ̀ sí i.” Nígbà náà, mo gbé ojú mi sókè, mo sì rí ọ̀nà tààrà tí ó sìóró, tí a gbé ga sókè lórí ayé. Lórí ọ̀nà yíi ni àwọn èniyàn Advent n rìn lọ̀ sí ilú náà, èyí tí ó wà ní ipẹ̀yà ọ̀nà náà. Wọ̀n ní imọ̀lẹ̀ didán kan tí a gbé kalẹ̀ léyìn wọ̀n ní ibèrẹ̀ ọ̀nà náà, èyí tí angẹ̀lì kan sọ̀ fún mi pé ó jẹ̀ Igbe Ọ̀gànjó. Imọ̀lẹ̀ yíi n tòn ní gbogbo ipò ọ̀nà náà, ó sì n tan

Ìmòlẹ̀ fún eṣẹ̀ wọn kí wọn má bàa kọṣẹ̀. Bí wọn bá pa ojú wọn mọ̀ sórí Jesu, eni tí ó wà níwájú wọn diẹ̀, tí ó ń darí wọn lọ sí ilú nàà, wọn wà láiléwu. Sùgbón láipẹ̀, àwọn kan rẹ̀wèsì, wọn sì ní ilú nàà jìnnà púpọ̀, àti pé wọn ti retí láti ti wọ inú rẹ̀ sáájú igbà yí. Nígbà nàà ni Jesu máa ń fún wọn ní igboya nípa gbígbé apá ọ̀tún rẹ̀ ológo sókè, àti láti inú apá rẹ̀ ni ìmòlẹ̀ kan ti ń jáde, tí ó ń rù lórí egbé Advent nàà, wọn sì ń kẹ̀ pé, “Alleluia!” Àwọn miiran sì fi àifòkànbalẹ̀ sẹ̀ ìmòlẹ̀ tí ó wà lẹ́yìn wọn, wọn sì sọ pé kí í ṣe Ọlórún ni ó ti darí wọn jáde dé ọ̀nà jìjìn yí. Ìmòlẹ̀ tí ó wà lẹ́yìn wọn sì kú, ó fi eṣẹ̀ wọn sílẹ̀ nínú òkùnkùn pípẹ̀, wọn sì kọṣẹ̀, wọn pàdánù àmì nàà àti Jesu kúrò ní ojú wọn, wọn sì ṣubú kúrò lórí ọ̀nà nàà sọkalẹ̀ sínú ayé òkùnkùn àti búburú tí ó wà ní isàlẹ̀.

William Miller àti Igbọ̀ Arú Òru nàà

Nínú àfihàn àkókó yí, lẹ́yìn tí a bá ti fi àwọn kókó kan múlẹ̀, a oò jíròrò nípa Àpẹ̀jọ Low Hampton ti àwọn Adventist ní oṣù Kejilá ọ̀dún 1844. Ní àpẹ̀jọ yí, àwọn Millerite kan péjọ, William Miller sì kọ imọ̀ye nípa Igbe Ọ̀ganjọ̀ sílẹ̀. Imọ̀ ọ̀gbón inú rẹ̀ níbi ni pé iran yí, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ fún gbogbo wa, ó ṣe pàtàkì ní pàtàkì fún William Miller.

Ní oṣù kan nàà, William Miller kọ imọ̀lẹ̀ tí ó wà lẹ́yìn wọn—Ìkígbe Òru Àárín—èyí tí yóò mú kí ó ṣubú kúrò lórí ọ̀nà nàà sí ayé àwọn ènìyàn búburú tí ó wà ní isàlẹ̀. A ó ṣàwárí àwọn itumọ̀ èyí. Èrì itàn fi hàn pé gbogbo àwọn Millerite gbàgbọ̀ pé àwọn ń mú òwe àwọn wúndiá mewaá ṣe; ó jẹ̀ ohun tí gbogbo wọn mọ̀ dáadáa. A ó fi hàn pé William Miller ní òye nípa ohun tí Ìkígbe Òru Àárín jẹ̀. Miller gbàgbọ̀ pé Ìkígbe Òru Àárín ni iránṣẹ̀ wákátí idájọ̀ ti Danieli 8:14 àti Ifihàn 14:6-9. Ó gbàgbọ̀ pé iránṣẹ̀ tí ọ̀n bẹ̀rẹ̀ sí í kẹ́de ní ìbẹ̀rẹ̀ àwọn ọ̀dún 1830 ni Ìkígbe Òru Àárín nàà, “Kíyèsì i, ọ̀kọ̀ iyàwó ń bọ̀,” àti pé Jesù ń bọ̀ wá sí ayé gégé bí ọ̀kọ̀ iyàwó.

Ní ọ̀pọ̀ jù lọ nínú itàn àwọn Millerite, wọn gbàgbọ̀ pé àwọn ń mú àkàwé àwọn wúndiá mewaá ṣe, sùgbón wọn rò pé Igbe Òru-Àárín ń ṣàpẹ̀júwe ọ̀rọ̀ nàà tí àwọn ti ń kẹ́de. Síbẹ̀, nígbà igbà èrùn ọ̀dún 1844, òye tuntun kan tí ó sì tọ̀ yọ̀ jáde: Igbe Òru-Àárín ni iṣipopada Oṣù Keje, pẹ̀lú irètí pé Jesù yóò wá ní ojú kewáá oṣù keje. Èyí ni Igbe Òru-Àárín tòótọ̀. Nígbà tí Miller kọ Igbe Òru-Àárín tòótọ̀ nàà sílẹ̀ ní December 1844, ó ń kọ itàn igbà èrùn ọ̀dún 1844 sílẹ̀, ó sì ń padà sí ipò rẹ̀ tẹ̀lẹ̀ pé kò ju ọ̀rọ̀ gbogbogbò láti àwọn ọ̀dún 1830s lọ. Lílóye iṣiṣẹ̀pọ̀ àwọn agbára tí ó wà nínú Igbe Òru-Àárín ṣe pàtàkì gidigidi. Bí o kò bá lóye 2520 gégé bí àwọn Millerite ti lóye rẹ̀, o kò lè lóye Igbe Òru-Àárín. Bí o kò bá sì lè lóye Igbe Òru-Àárín gégé bí àwọn Millerite ti lóye rẹ̀, iwọ̀ yóò yọ̀ kúrò lójú ọ̀nà sí ayé búburú tí ó wà ní isàlẹ̀.

Nínú àfihàn yí, a ó bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú diẹ̀ lára àwọn ọ̀títọ̀ tó wà lórí àtẹ̀ yí tí Ijọ Adventist ń kọ sílẹ̀ ní gbangba lónií. Ilé-iṣẹ̀ Íwadií Bíbélí ti Ijọ Seventh-day Adventist àti púpọ̀ nínú àwọn onímọ̀-ìjìnlẹ̀ èsìn Adventist kọ 2520 sílẹ̀. A ó fi itànná Bíbélí ṣàlàyé èyí bí a ti ń tẹ̀sílẹ̀, sùgbón láti ìbẹ̀rẹ̀, a ó fi hàn pé Ellen White fowọ̀ sí 2520 ní kíkún. Ilé-iṣẹ̀ nàà àti púpọ̀ nínú àwọn onímọ̀-ìjìnlẹ̀ èsìn nàà tún kọ imọ̀ àwọn aṣáájú-ọ̀nà nípa Daily sílẹ̀. A ó fi hàn pé kíkọ̀ imọ̀ àwọn aṣáájú-ọ̀nà sílẹ̀ pé Daily jẹ̀ èsìn kẹ̀fẹ̀rì jẹ̀ kíkọ̀ Èmí Àsọtẹ̀lẹ̀ sílẹ̀. Ilé-iṣẹ̀ nàà tún ń kọ imọ̀ àwọn aṣáájú-ọ̀nà nípa àwọn kàkàkí ní gbangba—Kàkàkí Karùn-ún àti Kàkàkí Kẹ̀fà. A ó bẹ̀rẹ̀ nípa fifi hàn pé kíkọ̀ imọ̀ àwọn aṣáájú-ọ̀nà nípa àwọn kàkàkí sílẹ̀ jẹ̀ kíkọ̀ Èmí Àsọtẹ̀lẹ̀ sílẹ̀.

Lóníí, ọ̀pọ̀ jùlọ̀ lára àwọn Adventist kò ní ìmọ̀ kedere rárá nípa 1290 àti 1335. Láísí òye àwọn aṣáájú-òná nípa 1335, kò sí idáláre iwé-mímọ̀ kankan fún mímọ̀ àkókò idádúró tí ó bèrè ní March 22, 1844. Láísí ìmòye àkókò idádúró nàà, ènìyàn kò lè lóye ìṣísẹ̀ agbára Igbe Ọ̀gànjọ̀. Láísí lílòye Igbe Ọ̀gànjọ̀, ènìyàn yòò ṣubú kúrò lójú ọ̀nà lọ sí ayé búburú tí ó wà ní isàlẹ̀. A ó fi àwọn òtítọ̀ wònyí hàn lórí àtẹ̀ nàà gégé bí ifowósi kedere ti Èmí Àṣotélé, léyìn nàà a ó sì tú wọn ká láti inú Ọ̀rọ̀lọrun. Sùgbón kí á tó bèrè, a ní láti rí ohun tí ó yí itàn àwọn Millerite ká àti ohun tí ó mú Igbe Ọ̀gànjọ̀ wá.

Itàn àwọn Millerite àti Ìbòwọ̀lé Àngẹ̀lì Kínní

A bèrè pẹ̀lú Uriah Smith láti inú Thoughts on Daniel and Revelation, ojú-iwé 521, láti fi itàn àwọn Millerite hàn kí a sì dojú kọ 1798. Uriah Smith kọ pé, “Àkókò àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ inú Ìfihàn 10 tún jẹ́ mímọ̀ sí i nípasẹ̀ òtítọ̀ nàà pé àngẹ̀lì yí jẹ́ ọ̀kan nàà pẹ̀lú àngẹ̀lì àkókò ti Ìfihàn 14.” Nínú Ìfihàn 10, àngẹ̀lì alágbára kan sọkalẹ̀ láti ọ̀run wá, ó sì ní iwé kékeré kan tí ó sí sílẹ̀ ní ọ̀wọ̀ rẹ̀. Ellen White sọ fún wa pé àngẹ̀lì alágbára yí ni Jésù Kristi, àti pé iwé kékeré nàà ni Ìwé Dániẹ̀lì. Ní ọ̀pin orí kẹwáá, a sọ fún Johanu pé kí ó jẹ́ iwé kékeré nàà, èyí tí yòò dùn ní ẹ̀nu rẹ̀ sùgbón tí yòò korò nínú inú rẹ̀. Johanu dúró fún itàn àwọn Millerite, níbi tí iránṣẹ̀ Dániẹ̀lì ti dùn sùgbón tí ó yorí sí idaàmú kikoro. Gégé bí àwọn aṣáájú-òná ti sọ, àngẹ̀lì alágbára ti Ìfihàn 10 ni àngẹ̀lì àkókò ti Ìfihàn 14—wọn jẹ́ àngẹ̀lì kan nàà.

Ní ọ̀pọ̀ ìgbà a kì í lo àkókò púpọ̀ láti sọ ní pàtò nípa àwọn àngẹ̀lì wònyí nínú Ìfihàn, sùgbón ó yẹ́ kí a ṣe bèẹ̀. Àngẹ̀lì alágbára nàà nínú Ìfihàn 10 ni pẹ̀lú àngẹ̀lì nàà tí William Miller gbàgbọ̀ pé ó ní mú Ìkédé Ọ̀ru Àárín ṣe nípa ṣíṣe ìṣe àngẹ̀lì àkókò nínú Ìfihàn 14 pé: “È bèrù Ọ̀lọrun, kí ẹ̀ sì fi ọ̀go fún Un, nítorí wákàtí idájọ̀ Rẹ̀ dé.” Wákàtí idájọ̀ Rẹ̀ nàà tọka sí Dániẹ̀lì 8:14. Àwọn àngẹ̀lì wònyí ní fi àwọn apá oríṣíríṣi ìṣé tí a ṣe hàn.

Ní pada sí ọ̀dọ̀ Uriah Smith: ‘Àkókò ìṣètò àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ inú Ìfihàn 10 tún ní jẹ́ kí a túbò dá a mò láti inú òtítọ̀ pé àngẹ̀lì yí jẹ́ kan nàà pẹ̀lú àngẹ̀lì àkókò inú Ìfihàn 14.’ Ó ṣàlàyé ohun tí ó so wọn pọ̀: àwọn méjèèjì ní ìhìnre pàtàkì kan láti kéde, àwọn méjèèjì sì ní sọ ìkédé wọn jáde pẹ̀lú ohùn rara, àwọn méjèèjì lo ọ̀rọ̀ tó jọ ara wọn ní itọkasí sí Elédáá, àwọn méjèèjì sì ní kéde àkókò—ọkan ní búra pé àkókò kí yòò sí mó, èkejì sì ní kéde pé wákàtí idájọ̀ Ọ̀lọrun ti dé. Ìhìnre Ìfihàn 14:6 wà ní apá yí ti ìbèrè àkókò ọ̀pin.

Uriah Smith sọ pé àkókò ikeyin ni ọ̀dún 1798, àti pé iránṣẹ̀ Ìfihàn 14 wá léyìn nàà. Ó kọ pé, “Sùgbón iránṣẹ̀ Ìfihàn 14:6 wà ní apá yí ti ìbèrè àkókò ikeyin. Ó jẹ́ ìkédé pé wákàtí idájọ̀ Ọ̀lọrun ti dé, nítorí nàà ó gbòdò ní imúlò rẹ̀ nínú iran ikeyin. Pọ̀lù kò wáásù pé wákàtí idájọ̀ ti dé. Luta àti àwọn alábaákégbé rẹ̀ kò wáásù rẹ̀. Pọ̀lù jíròrò nípa idájọ̀ tí yòò dé, èyí tí ojọ̀ ọ̀lọ̀ rẹ̀ kò dájú ní pàtò, àti Luta fi í sí o kéré tán ní ọ̀dúnrún méta sí iwájú ojọ̀ ayé rẹ̀. Síwájú sí i, Pọ̀lù kilò fún ijọ̀ nípa irú iwáásù bèẹ̀ pé wákàtí idájọ̀ Ọ̀lọrun ti dé tí di àkókò kan.” Nínú 2 Tẹ̀salóníkà 2:1-3, Pọ̀lù sọ pé ojọ̀ Kristi kò tí i sùn mólé tí tí yàsòtò nàà yòò fi kọkọ̀ dé, tí a ó sì fi tú ọ̀kúnrin ẹ̀ṣe nàà payá. Pọ̀lù mú ọ̀kúnrin ẹ̀ṣe nàà wá síwájú, iwo kékeré nàà, ipò pòòpù, ó sì fi ìkilò bo gbogbo àkókò àṣe-gíga rẹ̀, èyí tí ó tẹ̀síwájú fún ọ̀dún 1260, tí ó sì parí ní 1798.

Ní ọ̀dún 1798, idènà lòdì sí pípologo pé ojọ̀ Kristi ti sùn mólé dáwọ̀ dúró. Àkókò ikeyin bèrè, a sì yo èdidi kúrò lórí iwé kékeré nàà. Láti ìgbà nàà wá, àngẹ̀lì Ìfihàn 14 ti jáde lọ. Uriah Smith sọ pé,

“Bí ẹ bá fẹ rí i,” láti ọdún 1798, iránsẹ áńgẹlì àkókó ti n jade lo. Ní ọdún 1798, áńgẹlì àkókó Ìfihàn 14 wọ inú ìtàn—èyí ni òye àwọn aṣáájú-òṅà. Láti ìgbà náà wá, áńgẹlì Ìfihàn 14 ti kẹde pé wákàtí idájó Ọlórún ti dé, áńgẹlì orí kẹwáá sì ti dúró lórí òkun àti lórí ilẹ̀, ó n búra pé àkókò kì yóò sí mọ. Idánimò wọn kò ṣeé ṣiyéméjì. Gbogbo àriyànjiyàn tí ó fi ibi ọkan hàn ní ipá kan náà fún èkejì. Iran isinsinyí n jẹrì imúṣe àwọn àṣotélẹ̀ méjèjì wònyí. Nínú iwàásù ipadàbò Oluwa, ní pàtàkì láti 1840 sí 1844, ni imúṣe wọn ní kíkún àti ní gbogbo èkúnréré rẹ̀ ti bèrẹ̀.

Smith tọka sí ọdún 1840 àti 1844 ní itókasi sí áńgẹlì àkókó ti Ìfihàn 14 tó dé ní 1798, sùgbón ó tún tọka sí áńgẹlì àkókó náà ní 1840, níbi tí a ti fi agbára fún ihin náà. Nínú iwàásù ibòwá náà, pàápàá jùlọ láti 1840 sí 1844, ni imúṣe rẹ̀ ní kíkún ti bèrẹ̀. Ipo áńgẹlì náà pèlú ẹsẹ̀ kan lórí òkun àti ẹsẹ̀ kan lórí ilẹ̀ fi itànkálẹ̀ gbòòrò ikéde rẹ̀ hàn. Ihin náà yóò rékojá òkun, yóò sì tàn dé orìṣírìṣi orilẹ̀-èdè, àti pé ikéde ibòwá náà lo sí gbogbo ibùdó iṣẹ-iránsẹ̀ míṣònnàrì ní ayé. Láti 1840, ihin áńgẹlì àkókó náà, gégé bí Ellen White ti sọ, ni a gbé lo sí gbogbo ibùdó iṣẹ-iránsẹ̀ míṣònnàrì ní ayé. Èyí ni a ṣe nígbà tí a fidí ilàṅà ọdún-ọjó nínú àṣotélẹ̀ Bíbélì múlẹ̀ pèlú iṣubú Ilẹ̀ Oba Ottoman. A kò n ṣiṣẹ̀ pèlú àwọn kúlẹ̀kúlẹ̀ rẹ̀ ní àkókò yìí, bí kò ṣe pé a n pèsè ipilẹ̀ ìtàn àwọn Millerite àti àwọn imúlò agbára tó wà nínú Igbe Ààbò Òru.

Àwọn Iṣẹ̀lẹ̀ Pàtàkì Nínú Ìtàn: 1833 àti Iṣubú Àwọn Iràwọ̀

Ní ọdún 1833, iṣubú àwọn iràwọ̀ ṣẹ̀lẹ̀. Ellen White sọrò lórí èyí nínú The Great Controversy, ojú-iwé 333 pé: ‘Ní ọdún 1833, ọdún méjì léyìn tí Miller bèrẹ̀ sí í gbé ẹrì ibòwọ̀ Kristi tó súnmọ̀ kalẹ̀ ní gbangba, èyí ikeyin nínú àwọn àmì tí Olùgbàlà ti ṣe ilé rí gégé bí àfihàn ibòwọ̀ rẹ̀ lẹ̀kẹ̀jì farahàn. Jésù wí pé: “Àwọn iràwọ̀ yóò sì ṣubú láti ọrun wá.” Matthew 24:29. Johanu sì kẹde nínú Ìfihàn, bí ó ti n wo nínú iran àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí yóò jẹ aṣáájú ojú Ọlórún pé: “Àwọn iràwọ̀ ọrun sì ṣubú sórí ilẹ̀ ayé, gégé bí igi ọpọtọ̀ ṣe n ju àwọn ẹ̀so rẹ̀ tí kò tii pón silẹ̀, nígbà tí afẹ́fẹ́ líle bá mi í.” Revelation 6:13. Àṣotélẹ̀ yìí gba imúṣè tí ó hàn gbangba tí ó sì ní agbára púpọ̀ nínú iròjò òkúta iná nlá ti November 13, 1833.’

Èrì William Miller sọ pé: “Ní ojú Ìsẹgun léyìn oúnjẹ àárò—ní ìgbà ooru ọdún 1833, mo jókòó sí tàbìlì iṣẹ̀ mi láti ṣàyèwò kókó kan, àti bí mo ṣe dide láti jade lo sí iṣẹ̀, ó wọ inú mi pèlú agbára ju ti tẹ̀lẹ̀ rí lo pé, ‘Lọ sọ ó fún ayé.’ Ìfowọkan náà ṣẹ̀lẹ̀ lójìjì, ó sì dé pèlú agbára tó bèẹ̀ gégé bí mo ṣe tún jókòó sínú àga mi, mo ní, ‘Èmi kò lè lo, Olúwa.’ ‘Kí ló dé?’ dàbí ẹni pé idáhùn náà ni, léyìn náà gbogbo àwáwí mi sì farahàn, àiní agbára mi; sùgbón ibànújẹ mi pò tó bèẹ̀ tí mo fi wọ inú májẹmú gidí pèlú Ọlórún pé bí Ó bá sí ọ̀nà silẹ̀, èmi yóò lo kí n sì ṣe ojúṣe mi sí ayé. ‘Kí ni itumọ̀ rẹ̀ nípa ṣiṣi ọ̀nà?’ dàbí ẹni pé ó dé bá mi. Kí ló ṣẹ̀ṣẹ̀ tùmọ̀ sí, ni mo wí, bí mo bá gba ipè láti sọrò ní gbangba ní ibikíbi, èmi yóò lo kí n sì sọ fún wọn ohun tí mo rí nínú Bíbélì nípa wíwá Olúwa. Lójúkan náà gbogbo ẹ̀rù mi kúrò. Mo sì yò pé bóyá a kì yóò pe mí bá yìí; nitorí n kò tii ní irú ipè bèẹ̀ rí, a kò mọ̀ àwọn idánwò mi, mo sì ní irèti kékeré gan-an pé a ó pè mí sí pápá iṣẹ̀ kankan. Ní nṅkan bí idajì wákàtí kan léyìn èyí, kí n tó fi yàrá náà silẹ̀, ọmọkúnrin kan ti Ọgbẹni Guilford ti Dresden, tó jìnnà sí ibùgbé mi ní nṅkan bí ẹsẹ̀ mérénlá [16], wólé wá, ó sì sọ pé bàbá ọ̀n ti ránsẹ̀ sí mi, ó sì fẹ́ kí n bá ọ̀n lo sí ilẹ̀, ní ríro pé bóyá ó fẹ́ rí mi lórí ọ̀ràn iṣòwò kan. Mo bi í pé kí ni ó fẹ́. Ó dáhùn pé kò ní sí iwàásù nínú ijo wọn ní ojú kejì, àti pé bàbá ọ̀n fẹ́ kí n wá bá àwọn èniyàn sọrò lórí kókó wíwá Olúwa. Lójúkan náà mo bínú sí ara mi nitorí pé mo ti dá májẹmú náà. Lésẹ̀kẹ̀sẹ̀ ni mo ṣòtẹ̀ sí Olúwa, mo sì pinnu pé èmi kì yóò lo. Mo fi ọmọkúnrin náà silẹ̀ láí fún un ní idáhùn kankan, mo sì

lo ya sòdò igbó kékeré kan tó wà nítòsí ní inú ibànújé òlá. Nígba náà ni mo bá Olúwa jìjakadi fún nìkan bí wákàtí kan, mo n gbiyànjú láti tú ara mi sílè kúrò nínú májè mú tí mo ti bá a dá; şùgbón mi ò rí itúnú kankan. A tẹ sí ẹrì ọkàn mi pé, ‘Şé iwọ yòò dá májè mú pèlú Ọlórún kí o sì fọ ó ní kíákíá bẹẹ?’ àti pé iwà ẹşẹ tó pọ̀ jù lo nínú şíşẹ irú ẹyí bo mí mọlẹ. Ní iparí mo fara balẹ, mo sì şe ilé rí fún Olúwa pé bí Ó bá gbé mí ró, ẹmi yòò lo, ní fifi igbékẹlẹ mí lé e pé Yòò fún mi ní oore-òfẹ àti agbára láti şe gbogbo ohun tí Yòò bèèrè lówó mi. Mo padà sí ilé, mo sì rí i pé ọmọkúnrin náà şì n dúrò de mi. Ó dúrò tí títí léyìn oúnjẹ ọsán, mo sì padà pèlú rẹ lo sí Dresden.” Bii bẹẹ ni Miller ti bèrẹ sí í fi ihìn náà hàn ní gbangba ní igbà oorú ọdún 1833. Ní Oşù Kejilá 1833, işubú àwọn iràwọ̀ fi ibòwọ̀n túbò kún ihìn rẹ.

1840: Imúşẹ Àsọtélẹ̀ àti Ijọba Ọtómáni

Ní ọdún 1840, Ellen White sọ̀rọ̀ lórí imúşẹ àsọtélẹ̀ agbàyanu kan. A máa n şàriyànjìyàn nípa ipínrò yíi lópò igbà nínú Ẹmí Àsọtélẹ̀, níbi tí àwọn kan ti n jiyàn pé Uriah Smith ló fi í kún The Great Controversy, şùgbón àwọn àriyànjìyàn wọnyí kò ní ipilẹ. Ó n sọ̀rọ̀ nípa àtélẹ̀ imúşẹ àsọtélẹ̀ tí ó şáájú ọdún 1840, pèlú işubú àwọn iràwọ̀ àti Ọjọ̀ Ọ̀kùnkùn náà. Ó kọ̀ pé, “Ní ọdún 1840, imúşẹ àsọtélẹ̀ agbàyanu miiran mú kí ifẹ́ sí i tàn káákiri.”

Ó n tọka sí àsọtélẹ̀ Bíbélì, kí í şe àsọtélẹ̀ ẹ̀niyàn lásán láti ọ̀dọ̀ Josiah Litch. Ọdún méjì şáájú náà, Josiah Litch, ọkàn lára àwọn olùjòsìn aşáájú tí n wàásù nípa ipadàbò kejì, ti tẹ àlàyé kan jáde lórí Ifihàn 9, níbi tí ó ti sọ̀ tẹlẹ̀ nípa işubú Ilẹ̀ Ọba Ottoman. Gégé bí işirò rẹ, agbára yíi ni a ó fi şubú ní August 11, 1840. Ní àkókò tí a ti pátó sí, Tọkì, nípasẹ̀ àwọn aşojú rẹ, gba ààbò Àwọn Agbára Alájoşepò tí Yúróòpù, bẹẹ sì ni ó fi ara rẹ sábe işàkóso àwọn orilẹ̀-èdè Kristeni. Işèlẹ̀ náà mú àsọtélẹ̀ náà şe ní pípé. Nígba tí a mọ̀ ó, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ẹ̀niyàn dá a lójú pé àwọn ilàna itumọ̀ àsọtélẹ̀ tí Miller àti àwọn alábaášìşepò rẹ ti gbà jẹ̀ ọ̀títọ̀, a sì fi imúnílára agbàyanu kan kún işìşẹ̀ Advent. Àwọn ọkúnrin onímọ̀ àti ipò gíga darapọ̀ mó Miller nínú wíwàásù àti títe àwọn iwọ̀ye rẹ jáde, àti láti 1840 sí 1844, işẹ̀ náà tan kálẹ̀ kíákíá.

Uriah Smith ti sọ̀ fún wa pé angẹli àkókó nínú Işípáyá 14 dé ní ọdún 1798, şùgbón angẹli kan náà ni ó jẹ̀ gégé bí angẹli Işípáyá 10. Nínú Işípáyá 10, a sọ̀ fún Johanu pé kí ó gba iwé kékeré náà kúrò ní ọwọ̀ angẹli náà kí ó sì jẹ̀ é, yòò sì dùn ní ẹnu rẹ. Ihinrere àwọn Millerite di adùn ní August 11, 1840, léyìn ọdún méjì tí wọ̀n ti n sọ̀ tẹlẹ̀ iparun Ijọba Ottoman ní ibámu pèlú ilàna ọdún-fún-ọjọ̀ nínú àsọtélẹ̀ Bíbélì. Nígba tí işèlẹ̀ náà şe ní pátápátá gégé bí a ti sọ̀ tẹlẹ̀, ihinrere tí wọ̀n ti n kẹde di adùn ní ẹnu wọ̀n.

Ní ọjọ̀ kètálá oşù Kejo, ọdún 1840, ihinrere náà di adùn ní ẹnu wọ̀n. A sọ̀ fún Johanu pé kí ó gba iwé kékeré náà kúrò ní ọwọ̀ ángẹli tí ó ti sọ̀ kalẹ̀. Ángẹli náà sọ̀ kalẹ̀ ní ọjọ̀ kètálá oşù Kejo, ọdún 1840, àti pé ángẹli yíi nínú Ifihàn 10 náà ni ẹni kan náà pèlú ángẹli àkókó nínú Ifihàn 14. Ángẹli nínú Ifihàn 14 dé ní ọdún 1798 ní àkókò ọ̀pin, şùgbón a fún işẹ̀ iránsẹ̀ rẹ ní agbára ní ọdún 1840. Ellen White sọ̀ pé nígbà tí işèlẹ̀ náà di mí mó, ọ̀pọ̀ ẹ̀niyàn ní idánílójú nípa itóótó àwọn ilàna itumọ̀ àsọtélẹ̀ tí Miller àti àwọn alábaášìşẹ̀ rẹ gbà. Láti àwọn ọdún 1930, tí ó bèrẹ̀ ní 1919 şùgbón ní pàtàkì jùlọ̀ ní àwọn ọdún 1930, ijo Adventism ti kọ̀ àwọn ọ̀fin itumọ̀ àsọtélẹ̀ tí Miller àti àwọn alábaášìşẹ̀ rẹ gbà sílẹ̀—àwọn ọ̀fin wọnyí ni ọ̀nà ẹ̀rì-àyo kà nínú ikẹkọ̀ Bíbélì.

Àtẹ̀ Ìwòran 1843 àti Àkókò Ìfàsẹ̀yìn nàà

Àmì tó kàn nínú itàn ni àwòrán àtẹ̀jádẹ̀ 1843, tí a ẹ̀ ní oṣù Karùn-ún ọdún 1842. Ellen White wí pé, “Mo ti rí i pé ọwọ̀ Olúwa ni ó dari àwòrán 1843 nàà, àti pé kò yẹ kí a yí i padà, pé àwọn nọmbà nàà wà gégẹ̀ bí Ó ti fẹ́ kí wọn rí, àti pé ọwọ̀ Rẹ̀ wà lórí, ó sì fí àṣiṣe kan pamọ̀ nínú díẹ̀ lára àwọn nọmbà nàà kí ẹnìkẹ̀ni má bàa lè rí i títi ọwọ̀ Rẹ̀ fi yọ kúrò.” Àwòrán yìi jẹ̀ àmì àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, tí a ẹ̀ ní oṣù Karùn-ún ọdún 1842. Ní oṣù Kẹfà ọdún 1842, àwọn ọ̀ṣọ̀ṣi Pùròtẹ̀sítàntì ti ilẹ̀kùn wọn, àngẹ̀li kejì sì dé.

Láti inú Testimonies, ìdipò kííní, ojú-ìwé 21: “Ní oṣù Okúdu 1842, Ọ̀gbẹ̀ni Miller ẹ̀ ẹ̀kọ̀ àṣọ̀yẹ̀ rẹ̀ kejì ní Casco Street Church ní Portland, Maine. Pẹ̀lú àìkù díẹ̀, àwọn ẹ̀sìn ijo oriṣiríṣi ti pa ilẹ̀kùn àwọn ijo wọn mọ̀ sí Ọ̀gbẹ̀ni Miller.” Ellen White jẹ̀ kí a mọ̀ pé gégẹ̀ bí àwọn Kristẹ̀ni Seventh-day Adventist, a gbọ̀dọ̀ kọ̀ bí a ti n ronú láti inú ohun tí ó fa sí ohun tí ó yọ̀rí sí. Ohun tí ó fa kí àwọn ijo Protestanti pa ilẹ̀kùn wọn ni ifihàn àtẹ̀ nàà. Nígbà tí a ẹ̀ ifihàn àtẹ̀ nàà ní oṣù Karùn-ún, àwọn ijo Protestanti pinnu pé àwọn ọmọ ẹyà Miller jẹ̀ àwọn onífẹ̀ẹ̀kúfẹ̀ẹ̀ alárùfìn tí a ti tàn jẹ.

Ìbànújẹ̀ àkókó ni ó tẹ̀lẹ̀ eleyi. Láti inú The Great Controversy, ojú-ìwé 393: “Ní kùtùkùtù ọdún 1842, itọ̀nisọ̀nà tí a fí fúnni nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ yìi pé kí a kọ̀ ìran nàà sílẹ̀, kí a sì mú un hàn gbangba lórí àwọn tábilì, kí ẹ̀ni tí ó bá ka a lè sàré, ti mú kí Charles Fitch ronú sí imúrasílẹ̀ àtẹ̀ isọ̀tẹ̀lẹ̀ kan láti ṣàlàyẹ̀ àwọn ìran Dániẹ̀lì àti Ìfihàn.” Charles Fitch, ẹ̀ni tí ó kú díẹ̀ ṣáájú Ìbànújẹ̀ Nlá tí October 22, 1844, ni Olúwa lò nínú itàn yìi. Ọ̀un ni ó pèsè àtẹ̀ nàà, ẹ̀yí tí a tẹ̀ jádẹ̀ ní oṣù May 1842.

Àtẹ̀jádẹ̀ àtẹ̀ yìi ni a ka sí imúṣẹ̀ àṣẹ̀ Hábákúkù. Síbẹ̀, kò sí ẹ̀ni tí ó ṣàkíyèsì idádúró tí ó hàn gbangba nínú isẹ̀ṣẹ̀ àfihàn nàà. Àkókò idádúró ni a gbé kalẹ̀ nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ kan nàà. Lẹ́yìn idààmú nàà, Ìwé Mímọ̀ yìi farahàn gégẹ̀ bí ohun tí ó ẹ̀ pàtàkì: “Nítorí àfihàn nàà ẹ̀ jẹ̀ fún àkókò tí a yàn; sùgbọ̀n ni ọ̀pin yòò sọ̀rọ̀, kí yòò sì parọ̀; bí ó tilẹ̀ pé ó fà á pé, dúró de e; nítorí pé dájúdájú yòò dé, kí yòò fà á pé. Olódodo yòò wà láàyẹ̀ nípa ìgbàgbọ̀.” Àkókò idádúró nàà ni idààmú àkókó, ẹ̀yí tí ó dé ní oṣù 22 Oṣù Kẹta, 1844. Àwọn ọmọlẹ́yìn Miller n sọ̀tẹ̀lẹ̀ ọ̀pin ayé ní ọdún 1843, ní lílo isirò àkókò ti Bíbẹ̀lì. Nígbà tí Olúwa kò tii dé nígbà nàà, idààmú àkókó bẹ̀rẹ̀ ní oṣù 22 Oṣù Kẹta, 1844. Ẹ̀yí ni àkókò idádúró nàà.

Ẹ̀yí ni àkókò idádúró nínú àkàwé àwọn wúndiá mẹ̀wàá, nínú Hábákúkù 2, àti nínú Dániẹ̀lì 12. Dániẹ̀lì 12:11 wí pé, “Àti láti ìgbà tí a ó ti mú ẹ̀bọ̀ ojoojúmọ̀ kúrò...” Àwọn aṣáájú-òná nàà lóye pé a tẹ̀ ẹ̀sìn keferi ba ní ọdún 508, nígbà tí Klófisi ẹ̀gun àwọn Vísígoti. Láti ìgbà tí a bá mú ẹ̀sìn keferi kúrò tí a sì gbé ìjọba pòòpù kalẹ̀ (ọdún mètálélógbọ̀n lẹ́yìn nàà ní 538), oṣù 1290 yòò wà. Eṣẹ̀ tó tẹ̀lẹ̀ e wí pé, “Alábùkún ni ẹ̀ni tí ó dúró de tí ó sì dé ẹ̀gbẹ̀rún kan ó lé ọ̀dúnrún mẹ̀ta ó lé mẹ̀dógún oṣù.” 508 pẹ̀lú 1335 jẹ̀ 1843. “Alábùkún ni ẹ̀ni tí ó dé 1843.” Oṣù 1335 nàà samisi àkókò idádúró, ní fifi wí pé, “Alábùkún ni ẹ̀ni tí ó dúró de tí ó sì dé 1843.” Bí o bá di imọ̀ àwọn aṣáájú-òná nàà mú nípa “ojoojúmọ̀,” gégẹ̀ bí Ellen White ti ẹ̀, ẹ̀yí ẹ̀ kedere.

Láti túbọ̀ ẹ̀ àlàyẹ̀ kedere síi, Isaiah 30:18 wí pé, “Nítorí nàà Oluwa yòò dúró.” Níhìn-ín, Oluwa ni ọ̀kọ̀ iyàwó nínú àpẹ̀júwe àwọn wúndiá mẹ̀wàá, ó sì n pé. “Nítorí nàà ọ̀kọ̀ iyàwó yòò pé kí ó lè ṣàánú fún yín, nítorí nàà ni a ó sì gbé e ga kí ó lè ṣàánú fún yín, nítorí Oluwa jẹ̀ Ọ̀lọ̀run idájọ̀. Alábùkún ni gbogbo àwọn tí n dúró de é.” Ẹ̀yí bá Daniel 12:12 mu pé: “Alábùkún ni ẹ̀ni tí ó dúró tí ó sì dé 1335.” Ọ̀kọ̀ iyàwó n pé ní March 22, 1844. Ìbùkún kan wà tí a so mọ̀ dídẹ̀ sí idààmú àkókó,

lẹyin nàà kí a dúró. Nígbà tí ẹ bá dé ibí yìí, ẹ gbọdọ dúró. Kí ni ẹ n dúró de? Habakkuk 2:3 wí pé, “Nítorí iran nàà sì jẹ fún àkókò tí a yàn, sùgbón ní òpin yóò sòrò, kí yóò sì purọ; bí ó tilẹ̀ pé, dúró dè é.” Ìbùkún dídé sí 1335 ni ìbùkún dídé sí itàn yìí, níbi tí Oluwa yóò ti mú Èkún Ọ̀gànjo ẹ.

Kí í ẹ gbogbo èniyàn ni a oò jẹ kí wọn kópa nínú Èkún Ọ̀gànjo. Àwọn kan rìn pọ̀ mọ̀ àwọn Millerite kí í ẹ nítorí irírí tiwọn fúnra wọn pẹ̀lú Jésù Kristi tàbí nítorí ikẹkọ̀ tiwọn fúnra wọn nípa Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọrun, bí kò ẹ nítorí ibèrù. Kí Èkún Ọ̀gànjo tó dé, Olúwa máa ya àwọn arákúnrin wònyí kúrò nínú ìsísè nàà. Ìdààmú àkókó jẹ apá kan nínú ilànà tí n pèsè ọ̀nà sílẹ̀ fún Èkún Ọ̀gànjo. Gégé bí Ellen White ti so, bí a kò bá lóye èyí, a máa ẹ̀bú kúrò lórí ọ̀nà nàà sí ayé búburú tó wà ní ìsàlẹ̀.

Ìfúnnílára ti Ìránṣẹ̀ Ángẹ̀lì Kejì nàà

Láti inú Early Writings, ojúewé 238: “Ní ipari iròyìn ángẹ̀lì kejì, mo rí imọ̀lẹ̀ nílá kan láti ọ̀run tí n tàn sórí àwọn èniyàn Ọ̀lọrun. Àwọn itanran imọ̀lẹ̀ yìí dàbí ẹni pé wọn n tàn bí oòrùn, mo sì gbó ohùn àwọn ángẹ̀lì tí n kẹ pé, ‘Kíyèsì i, ọkọ̀ iyáwò n bọ.’” Èyí ni Èkún Àárín Ọ̀ru, èyí tí yóò fún iròyìn ángẹ̀lì kejì ní agbára. Àwọn aṣáájú-ọ̀nà lóye pé iròyìn ángẹ̀lì àkókó dé ní ọ̀dún 1798 sùgbón a fún un ní agbára pẹ̀lú iṣubú Ilẹ̀ Ọ̀ba Ottoman ní ọ̀dún 1840. Gbogbo àwọn iròyìn máa n dé ní àkókò kan, lẹyin nàà ni a sì máa fún wọn ní agbára. Iròyìn ángẹ̀lì kejì dé ní March 22, 1844 nígbà tí àwọn ijọ̀ Pùrótèsítàntì ti ilẹ̀kùn wọn pa sí iròyìn Millerite. Èkún Àárín Ọ̀ru fún iròyìn ángẹ̀lì kejì ní agbára. Iròyìn ángẹ̀lì kẹta dé ní October 22, 1844, a sì fún un ní agbára nígbà tí ángẹ̀lì alágbára ti Ìfihàn 18 darapọ̀ mọ̀ ọ̀n. Gbogbo iròyìn dé nínú itàn, lẹyin nàà ni a sì máa fún un ní agbára. Ó ẹ pàtàkì kí a lóye èyí.

Ìkẹde Àárín Ọ̀gànjo fí agbára fún ìránṣẹ̀ ángẹ̀lì kejì. A rán àwọn ángẹ̀lì láti ọ̀run wá láti jí àwọn mímọ̀ tí wọn ti rẹ̀wèsì sókè, kí wọn sì pèsè wọn sílẹ̀ fún iṣẹ̀ nílá tí ó wà níwájú wọn. Àwọn ọ̀kúnrin tí ó ní ẹ̀bùn jùlọ̀ kí í ẹ àwọn àkókó tí wọn gba ìránṣẹ̀ yìí. Kí í ẹ William Miller ni ẹni àkókó tí ó gba ìránṣẹ̀ yìí; ní ọ̀dikejì pátápátá, ọ̀n ni ẹni ikeyin tí ó gba á. Ọ̀n ni ẹni tí ó ní agbára jùlọ̀ nínú ọ̀ye ìránṣẹ̀ nàà, nígbà tí Samuel Snow ni ẹni àkókó. Àwọn tí wọn ti ṣáájú rí nínú iṣẹ̀ nàà ni àwọn ikeyin láti gba a, kí wọn sì rán án lówó láti mú kí ikẹde nàà gbilẹ̀ sí i. Ní ti itàn, ẹni ikeyin láti gba ìránṣẹ̀ Ìkẹde Àárín Ọ̀gànjo ni William Miller.

Láti inú The Great Controversy, 376: Ní àkókò ifúnni ní agbára ti Igbe Ọ̀gànjo Ọ̀ru, nṁkan bí 50,000 fí àwọn ijọ̀ sílẹ̀. Bí iṣẹ̀ Miller ẹ ní itẹ̀sí láti gbé àwọn ijọ̀ ró, ní ibèrẹ̀ a wo ó pẹ̀lú ojúrere; sùgbón bí àwọn ọ̀jìṣẹ̀ àti àwọn aṣáájú ẹ̀sin ẹ pinnu lòdì sí ẹkọ̀ Advent, tí wọn sì fẹ̀ tẹ̀ gbogbo irúkèrúdo lórí ọ̀ràn nàà mọ̀lẹ̀, wọn tako rẹ̀ láti orí pẹ̀pẹ̀ iwàásù, wọn sì kọ̀ àwọn omọ-ẹ̀yin wọn ní ànfààní láti lọ̀ sí iwàásù nípa ipadàbọ̀ kejì tàbí kòdà láti sòrò nípa irètí wọn nínú àwọn ipadé àjọ̀se. Àwọn aṣáájú nínú Ìjọ̀ Adventist lónií tí wọn fí ọ̀fin de ẹkọ̀ ihin iṣẹ̀ yìí nínú ijọ̀ àti kòdà nínú àwọn ilé aládaani ni a ti ṣàpẹ̀rẹ̀ wọn níhin-in yìí nínú ìsísè Millerite.

Àwọn onígbaṅbọ̀ rí ara wọn nínú idánwò nílá àti idarúdàpọ̀. Wọn nífẹ̀ àwọn ijọ̀ wọn, wọn kò sì fẹ̀ yà ara wọn kúrò, sùgbón bí wọn ẹ rí i pé a n pa ẹ̀rì Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọrun mọ̀lẹ̀, tí a sì n kọ̀ wọn lẹ̀tọ̀ láti ẹ̀ awá rí àwọn àsọtẹ̀lẹ̀, wọn nímọ̀lára pé ìṣòtító sí Ọ̀lọrun kò jẹ̀ kí wọn tẹ̀rìba. Àwọn tí wọn n wá ọ̀nà láti dèna ẹ̀rì Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọrun kúrò kò le jẹ̀ ẹni tí a lè kà sí ẹni tí ó dá Ìjọ̀ Kristi sílẹ̀. Nítorí nàà, wọn nímọ̀lára pé wọn ní idáláre láti yà ara wọn kúrò nínú ibáṣepọ̀ wọn àtẹ̀yinwá. Ní igbà ọ̀ru ọ̀dún 1844, nṁkan bí ẹ̀gbẹ̀rún márùn-ún [50,000] yọ̀ kúrò nínú àwọn ijọ̀.

Ìmò Miller àti Igbe Ọ̀gànjó Tòótó

Nínú iwé Àgbà Damsteegt, Foundation of Seventh-day Adventist Message and Mission, Miller gbà pé ikéde Danieli 8:14 àti ti àngẹ̀lì kìn-ín-ní nínú Ìṣipayá 14 ni Ẹ̀kún Ọ̀gànjó—“Kiyèsì i, ọ̀kọ iyàwó n bọ.” Ó gbà pé iṣẹ̀ iránṣẹ̀ yìí n fi igbàpadà kejì Kristi hàn. Miller rò pé gbogbo itàn nàà ni Ẹ̀kún Ọ̀gànjó, sùgbón Ellen White sọ pé a mú Ẹ̀kún Ọ̀gànjó ṣẹ̀ ní àkókò kan pàtó. Samuel Snow fún ifihàn rẹ̀ ní àkọ̀lẹ̀ “The True Midnight Cry” láti fi yà á sọtò kúrò nínú ẹ̀kọ̀ àwọn Millerite pé Ẹ̀kún Ọ̀gànjó jẹ̀ iránṣẹ̀ gbogbogbò.

Àwọn ẹnì tí ó ní ẹ̀mí jùlọ̀ ni wọn kọ̀kọ̀ gba ihìn nàà, àwọn tí wọn sì ti jẹ̀ aṣáájú nínú iṣẹ̀ nàà tẹ̀lẹ̀ ni wọn gbèyìn jùlọ̀ láti gba a àti láti ràn án lówó láti mú igbe nàà lágbára síi. William Miller, ẹnì tí ó ti darí iṣẹ̀ nàà láti ọ̀dún 1833 lọ, ní ìjàkadì pẹ̀lú ihìn Igbe Àárín Ọ̀gànjó nígbà tí ó dé ní Oṣù Keje 1844. Kò dá a lójú nípa yíyapa kúrò nínú àwọn ìjọ, ó sì ti n kóni ní itumò miiran nípa Igbe Àárín Ọ̀gànjó fún ọ̀pọ̀ ọ̀dún.

William Miller kòwé pé, “Mi ò tii ní idánilójú pípé nípa ojò kan pàtó kankan fún ifarahàn Olúwa, níwọn bí mo ti gbà pé kò sí ẹ̀niyàn tí ó lè mọ̀ ojò àti wákàtì nàà. Nínú gbogbo àwọn àsoyé mi tí a tẹ̀ jáde, a ó rí i lóri ojú-ewé àkọ̀lẹ̀ pé, ní àgbègbè ọ̀dún 1843. Nínú gbogbo àwọn àsoyé enu mi, nígbà gbogbo ni mo máa n sọ fún àwọn olùgbọ̀ mi pé àwọn àkókò nàà yóò parí ní ọ̀dún 1843 bí kò bá sí àṣiṣe kankan nínú ìṣírò mi, sùgbón pé ẹ̀mi kò lè sọ pé ọ̀pin nàà kò lè dé àní kí ó tó di àkókò nàà, àti pé kí wọn máa wà ní imúrasilẹ̀ nígbà gbogbo. Ní ọ̀dún 1842, diẹ̀ nínú àwọn ará sì n wàásù pẹ̀lú idánilójú nílá nípa ọ̀dún pàtó nàà gan-an, wọn sì bá mi wí nítorí pé mo fi “bí” sí i.” Ní May 1842, a tẹ̀ àtẹ̀ ìṣàfihàn 1843 jáde, àwọn ará sì sọ fún Miller pé kí ó yọ “bí” nàà kúrò nínú ifihàn rẹ̀.

Miller tẹ̀síwájú pé, “Àwọn iwé iròyìn gbogbogbò ti tún ti tẹ̀ jáde pé mo ti fi ojò kan pàtó múlẹ̀, ojò ketàlélógún oṣù Kẹrin, fún ibòwọ̀ Olúwa. Nítorí nàà, ní oṣù Kejilá ọ̀dún nàà, níwọn bí ẹ̀mi kò ti rí àṣiṣe kankan nínú ìṣírò mi, mo tẹ̀ igbàgbọ̀ mi jáde pé ní àkókò kan láàárín March 21, 1843, àti March 21, 1844, Olúwa yóò dé.” Miller ti pinnu ojò kẹwáá oṣù keje tẹ̀lẹ̀, àti pé pé kí Samuel Snow tó lo ipinnu yìí láti kéde Ẹ̀kún Ọ̀gànjó Ọ̀ru, Miller ti kọ nípa rẹ̀. Miller ni ẹnì tí Olúwa lò láti ṣàkọ̀jọ̀ imọ̀-èrò onímọ̀ tí Samuel Snow fi lò láti dá October 22, 1844, mọ̀.

Miller kọ̀ pé, “Ní ọ̀dún 1843, àwọn àròsọ idálẹ̀bí tí ó le jùlọ̀ ni a kó sórí mi àti àwọn tí wọn bá mi ṣọkan láti ọ̀dọ̀ iròyìn àti diẹ̀ nínú àwọn pepe iwàásù. A kọ̀lu àwọn idí wa, a ṣàfihàn àwọn ilàna wa ní ọ̀nà tí kò tọ̀, a sì ba orúko wa jẹ̀.” Àkókò n lẹ̀, àti ojò ketàlélógún, oṣù Kẹta, ọ̀dún 1844 kojá láisí ifarahàn Olúwa. Ìrẹ̀wèsì nàà pọ̀ gidigidi, ọ̀pọ̀ ẹ̀niyàn kò sì bá wọn rìn mọ̀. Sáájú àkókò yìí, láti ọ̀dún 1840, a fojú díwọn àwọn omọ̀ egbé Miller sí 200,000, sùgbón ní àkókò yìí, 50,000 nikan ló kù.

Miller tẹ̀síwájú pé, “Sáájú èyí, ní igbà irẹ̀wèsì ọ̀dún 1843, diẹ̀ lára àwọn arákúnrin mi bèrẹ̀ sí í pé àwọn ìjọ ní Bábílónì, wọn sì n rò pé ojúṣe àwọn Adventist ni láti jáde kúrò nínú wọn. Nítorí èyí, inu mi bàjẹ̀ gidigidi. Kí í ṣe pé ipa rẹ̀ burú gan-an nikan, sùgbón mo tún ka á sí yíyí Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún pa dà, àti sí yíyí Ìwé Mímọ̀ lónà tí kò tọ̀.” Miller jàkadì pẹ̀lú ihìn iṣẹ̀ angẹ̀lì kejì, èyí sì mú kí ó túbọ̀ ṣòro fún un láti gba ihìn Ọ̀ótó Igbe Àárín Ọ̀ru nàà. Ìṣe nàà tàn kálẹ̀, a sì ti ilẹ̀kùn àwọn ìjọ pa mọ̀ wọn lójú, èyí sì dá ikóríra sílẹ̀, ó sì ya ọ̀pọ̀ jùlọ̀ nínú àwọn Adventist kúrò nínú àwọn ìjọ tí wọn jẹ̀ omọ̀ wọn kọ̀kan.

Léyìn tí àkókò tí ó ti tè jáde kojá, Miller jéwó ibánújẹ rẹ nípa àkókò gangan nàà, sùgbón ó di igbàgbó rẹ mú sìnshin. Ó tèsíwájú nínú iṣẹ rẹ ní Ìwò-Oòrùn ní àkókò òòrùn ọdún 1844 títi di igbimò Oṣù Keje. Kò ní ikópa kankan nínú igbimò yí, àfi létà kan tí ó kọ ní oṣù mēèédógún sáájú nípa àwọn iṣe itójú Òfin Mósè tí n tóka sí oṣù nàà. Kò retí pé irú ilò bèè ni a ó se fún àwọn kókó-ọrò wọnyẹn tàbí pé igbàgbó nínú irú ẹrì bèè yóò di idánwò igbàlà. Kò ní ibásepò pèlú igbimò nàà títi di ọsè méjì tàbí méta sáájú October 22, 1844. Nínú létà kan sí Himes ní October 6, 1844, Miller kọ pé, 'Mo rí ọgo kan nínú oṣù keje tí n kò rí rí tẹlẹ rí... Ní báyii, iyin ni fún orúkọ Oluwa, mo rí ẹwà kan, iṣòkan kan, ifaramóra kan nínú Ìwé Mímó, èyí tí mo ti pé n gbádúrà fún sùgbón tí n kò rí títi di oní. E fi opé fún Oluwa, iwọ ọkàn mi. Arákùnrin Snow, Arákùnrin Storrs, àti àwọn mīràn, ẹ jẹ alábùkún fún irànlówó wọn ní sísí ojú mi. Mo fẹrẹ dé ilé. Ọgo, ọgo, ọgo, ọgo.'

Léyìn nàà, Miller tún sàgbéyèwò igbe Ààrin Ọgànjó nàà, ó sì pé é ní ihùwási onítara-jùlò. Damsteegt se àkiyèsí pé Snow gba àkàwé ipilèsè ihìn-iṣẹ Igbe Ààrin Ọgànjó láti inú iṣẹ Miller tẹlẹ.

Ìsírò Snow, tí a tè jáde ní oṣù Kẹta, ọdún 1844, kò fa àkiyèsí púpọ títi di àpéjọ àgọ ní Exeter, láti ojọ 12 sí 17 oṣù Keje, ọdún 1844. Níbè, ojọ gangan tí ó sọ fún ipadàbò Kristi ru ọpọlọpọ àwọn ọmọléyìn Miller sókè, ó sì mú isapá iṣẹ iránṣẹ wọn dé ibi gíga jù lọ. Ìdáhùn wọn ni a mọ sí iṣisẹ Oṣù Keje. Bí ó tilẹ jẹ pé àwọn asáájú Millerite ní ibèrè ṣiyéméjì, ní ọsè diẹ sáájú iṣelẹ tí wọn n retí, wọn dara pọ mọ iṣisẹ nàà, wọn sì jẹ kí a tè àwọn èrò Snow jáde, kí a sì fi tí i léyìn.

Ìkígbe Ààrin Ọru àti Èyí Tó Tẹlẹ E

Iran àkókó Ellen White fihàn àwọn èniyàn Ọlórùn lórí ọ̀nà kan sí ọrun, pèlú imọlẹ kan léyìn wọn tí a n pé ní Èkún Ọgànjó Ọru. Ihinrere tí Samuel Snow gbé kalẹ nílò láti ní imọ rẹ. Ní oṣù Karùn-ún ọdún 1842, a tè àwòrán atọka 300 jáde fún àwọn oníwààsù 300. Ní March 22, 1844, léyìn idààmú àkókó, a fi àwòrán atọka nàà sí ẹgbé kan, ọpọ sì fi iṣisẹ nàà silẹ. Àwọn tí ó kù níláti dúró de. Ní ipadé àgọ ní Exeter, Snow fihàn pé Olúwa yóò dé ní October 22, 1844, Ojọ Ètùtù. Èyí mú wọn láti kéde ihinrere nàà.

Joseph Bates sọ pé léyìn ipadé ibùdó ní Exeter, bí ó ti n rìn láàrin àwọn kẹké ojú irin, ó gbọ àwọn ohùn tí n tún un sọ pé, “Kiyèsí i, ọkọ iyàwó n bọ!” Igbesè yíi gba orilẹ-èdè Amèrikà ká ní oṣù méjì, ó sì yorí sí Ibánújẹ Nlá nàà ní October 22, 1844.

Damsteegt sọrò lórí Àpéjọ Low Hampton tí àwọn Adventist, ní December 28–29, 1844, tí ó ní í se pèlú Himes àti Miller. Himes rò kí a tù àwọn mímó nínú, kí a jí ayé Kristeni lárugẹ, àti kí a máa kéde igbàlà fún àwọn elèsè. Ní ọsè diẹ léyìn nàà, Advent Press tún bèrè sí í ṣisẹ, Himes sì kéde pé ilèkùn igbàlà sí. Miller dièdiè fi imòrán shut door tó pòjù silẹ, ó sì padà sí iwòye rẹ àkókó nípa Midnight Cry. Ní oṣù kan nàà nàà, Ellen White ní iran àkókó rẹ, tí ó fi hàn pé àwọn tí ó kọ Midnight Cry ṣubú kúrò lójú ọ̀nà. Iran nàà jẹ fún William Miller gégé bí ó ti jẹ fún ẹnìkẹni mīràn.

Ìdánwò àti Ìtèsíwájú Ìkẹyìn ti William Miller

Láti inú Early Writings, ojúewé 257: “Léyìn nàà ni a fa àkiyèsí mi sí William Miller. Ó dà bí ẹnì tí ọkàn rẹ dàrú, a sì tè é lulẹ pèlú àniyàn àti ibánújẹ nitorí àwọn èniyàn rẹ. Àwọn ẹgbé tí wọn ti wà ní iṣòkan àti ifẹ ní 1844 n padánù ifẹ wọn, wọn n tako ara wọn, wọn sì n ṣubú sínú ipò tutù àti isèyìn.

Bí ó ti n wo èyí, ibànújé sọ agbára rẹ di aláílẹra. Mo rí àwọn aṣáájú ọkùnrin kan tí wọn n sọ ọ, ní pàtàkì Joshua Himes, tí wọn sì n bẹ̀rù kí ó má bàa gba ìhìnrere àngẹ̀lì kẹ̀ta.” Ìhìnrere àngẹ̀lì kẹ̀ta nínú àyíká yìí ni Ọjọ̀ Ìsinmi. Bí Miller ẹ̀ n yí sún mọ̀ ìmọ̀lẹ̀ láti ọ̀run, àwọn ọkùnrin wònyí a máa gbé ètò kalẹ̀ láti fà ọkàn rẹ̀ kúrò nìbẹ̀. Ìpa èniyàn mú un dúró nínú ọ̀kùnkùn, ó sì pa ìpa rẹ̀ mọ̀ lááárín àwọn tí wọn tako òtítọ̀. Nígbèyìn-gbèyìn, Miller gbé ohùn rẹ̀ sókè lòdì sí ìmọ̀lẹ̀ láti ọ̀run—Ọjọ̀ Ìsinmi. Ó kùnà láti gba ìhìnrere tí ì bá ti ṣàlàyé idààmú rẹ̀, tí ì bá sì ti ta ìmọ̀lẹ̀ àti ọ̀go sórí ohun tí ó ti kọ́já. Ó gbẹ̀kẹ̀ lé ọgbọn èniyàn dípò ti Ọlórún. Níwòntí bí iṣẹ̀ àti ọjọ̀ orí ti rẹ̀ é, kò ẹ̀ẹ̀ fi èbi kàn án tó bẹ̀ẹ̀ gégé bí àwọn tí wọn dí i lówọ̀ kúrò nínú òtítọ̀. Èṣẹ̀ náà wà lórí wọn. Bí Miller bá ti lè rí ìmọ̀lẹ̀ àngẹ̀lì kẹ̀ta, a bá ti ṣàlàyé ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ nìkan. Sùgbọ̀n àwọn arákùnrin rẹ̀ fi irúfẹ̀ ifẹ̀ jìjìnlẹ̀ bẹ̀ẹ̀ hàn sí i pé ó rò pé kò lè ya ara rẹ̀ kúrò lódò wọn rárá. Ọlórún jẹ̀ kí ó ṣubú lábẹ̀ agbára ikú, ó sì fi i pamọ̀ sínú ibojì kúrò lódò àwọn tí wọn fà á kúrò nínú òtítọ̀. Mose ṣàṣiṣe kí ó tó wọ̀ Ilẹ̀ Ìlẹ́rí; bakan náà, Miller ṣàṣiṣe bí ó ẹ̀ wà láipẹ̀ láti wọ̀ Kenaani ọ̀run. Àwọn miiran ló mú un ẹ̀ èyí; àwọn miiran náà ni yóò jiyàn rẹ̀. Sùgbọ̀n àwọn àngẹ̀lì n sọ erupẹ̀ iyebíye iranṣẹ̀ Ọlórún yìí, wọn yóò sì jáde ní iró ipè ikeyin.

Ìparí: Àwọn Èkọ̀ fún Òní

Ní iparí, William Miller jẹ̀ àpeṣẹ̀ àwọn Adventist Ọjọ̀ Keje ní òpin ayé. Ìran àkọ̀kọ̀ Ellen White jẹ̀ fún ọjọ̀ wa ju bí ó ti jẹ̀ fún ọjọ̀ tirẹ̀ lọ. Ní òpin ayé, àwọn Adventist Ọjọ̀ Keje yóò kọ̀ ìmọ̀lẹ̀ Ìkígbe Àárín Òru. Ìmọ̀lẹ̀ Ìkígbe Àárín Òru lè jẹ̀ ọ̀ye nìkan nípa lílọ̀ye itàn yìí. Idààmú àkọ̀kọ̀ wẹ̀ Míláráítì kúrò lówọ̀ àwọn tí wọn wà nìbẹ̀ fún àwọn idí tí kò tọ̀, ó sì pèsè àwọn èniyàn náà sílẹ̀ fún irírí idánwò tí yóò mú wọn wọ̀ Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀. Àwọn tí wọn dé sí idààmú àkọ̀kọ̀ ni a búkún fún bí wọn bá dúró de October 22, 1844 nìkan. Ọlórún ti pèsè àkọ̀kọ̀ yìí láti mú kí àwọn èniyàn kan wà tí Òun yóò kó jọ̀ sínú Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀. Láti kọ̀ Ìkígbe Àárín Òru, kí a sì ṣubú kúrò lójú ọ̀nà, ni láti kọ̀ gbogbo itàn yìí.

William Miller ẹ̀ aṣiṣe mẹ̀ta, a sì máa n dán wa wò nípasẹ̀ idánwò mẹ̀ta ní gbogbo ìgbà. Àṣiṣe àkọ̀kọ̀ rẹ̀ ni pé ó kọ̀ Ìkígbe Lááárín Òru sílẹ̀ ní December 1844. Èkejì rẹ̀ ni pé ó fetí sí èniyàn dípò Ọlórún, èyí tí ó yorí sí aṣiṣe kẹ̀ta rẹ̀: kọ̀ Sábáàti sílẹ̀. Ní òpin ayé, àwọn Adventist Ọjọ̀ Keje yóò kọ̀ itàn Ìkígbe Lááárín Òru àti ipè láti padà sí àwọn ọ̀nà àtijọ̀ sílẹ̀ nítorí pé wọn fetí sí àwọn aṣáájú wọn. Nípa bẹ̀, wọn n pèsè ara wọn sílẹ̀ fún àmì ẹ̀ranko náà, nípa títún ilànà idánwò ìgbésẹ̀ mẹ̀ta Miller ẹ̀, èyí tí ó bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú bí wọn ẹ̀ ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú iṣẹ̀-iranṣẹ̀ àti itàn Ìkígbe Lááárín Òru.

Àsọtẹ̀lẹ̀ méjì péré ni ó n ẹ̀ pẹ̀lú itàn láti inú idààmú àkọ̀kọ̀ títí dé idààmú keji: ọjọ̀ 2300 (“Bí iran náà tilẹ̀ pé, dúró dè é”) àti 2520. Láti kọ̀ 2520 sílẹ̀ ni láti kọ̀ Ìkígbe Ọ̀gànjọ̀ Òru sílẹ̀. Láti kọ̀ Ìkígbe Ọ̀gànjọ̀ Òru sílẹ̀ ni láti ṣubú kúrò lórí ọ̀nà náà sí ayé búburú tí ó wà ní isàlẹ̀.

A ó ṣàlàyé èyí sí i nínú àfihàn tí ó kàn.